

Marcusevangelie - (1) Wie is Hij toch?

Lezing: Enkele losse citaten uit de eerste acht hoofdstukken van het Marcusevangelie

En er klonk een stem uit de hemel: "Jij bent mijn geliefde Zoon, de man naar mijn hart." (1,11)

Jezus zei: "De tijd is rijp en het koninkrijk van God is ophanden. Keer om! En heb geloof in de goede boodschap." (1,15)

"Ga met mij mee", zei Jezus tegen hen. "Ik zal jullie vissers van mensen maken." (1,17)

Jezus zei streng: "Zwijg en ga uit de man weg."

Wat is hier aan de hand? Iemand met gezag! Zelfs onreine geesten gehoorzamen hem! (1,25.27)

Jezus ging naar een eenzame plek om er te bidden. Toch kwamen de mensen van alle kanten naar hem toe. (1,35.45)

Toen richtte hij zich tot de verlamde: "U zeg ik, sta op, pak uw bed en ga naar huis. Meteen stond hij op."

"Zoiets hebben we nog nooit gezien." (2,10-12)

Jezus sprak: "De sabbat is er voor de mens, de mens niet voor de sabbat." (2,27)

De Farizeeën hielden Jezus scherp in het oog om te zien of hij hem op sabbat zou genezen. (3,2)

Wie is hij toch? Zelfs de wind en het meer gehoorzamen hem. (4,41)

De mensen gingen kijken wat er gebeurd was. Ze schrokken ervan. Toen vroegen zij Jezus dringend hun gebied te verlaten. (5,14.15.16)

Waarom huilt u? Het kind is niet dood; het slaapt alleen maar. Ze vonden het bespottelijk wat hij zei. (5,39)

Wat zijn dat voor wonderen die hij doet? Is hij niet die timmerman, de zoon van Maria? Jezus was verbaasd over hun ongelooft. (6,2.3.6)

En iedereen die hem aanraakte werd beter.

Wat is het toch geweldig wat hij doet. Hij maakt dat doven horen en stommen spreken. (6,56)

En ze hadden volop te eten en de leerlingen haalden zeven manden op met brokken die over waren. Er waren zo een vierduizend mensen. (8,8--9)

En op een andere keer. De leerlingen praatten er onder elkaar over dat ze geen brood hadden. Toen hij dat merkte zei Jezus: "Hebben jullie het nog altijd niet begrepen? Missen jullie dan elk begrip? Zijn jullie dan zo hardleers? Jullie hebben toch ogen, zie je dan niets?" (8,17-18)

En ze brachten een blinde bij hem en vroegen hem, die aan te raken.

Jezus legde nog eens de handen op zijn ogen. Nu zag hij scherp, zijn ogen waren weer goed en hij kon alles duidelijk zien." (8,22.25)

Toespraak

Beste mensen,

Als evangelielezing hoorden we een aaneenschakeling van opmerkelijke citaten uit de eerste acht hoofdstukken van het Marcusevangelie. Een bewuste keuze want zo hoor je iets van de dynamiek die door het hele Marcusevangelie loopt. Wat een bijzonder verhaal over een toch wel bijzondere figuur. Wie is Hij toch? Hij maakt dat doven horen en stommen spreken. Hij treedt dus bevrijdend op in zijn geboortestreek: Eu-angelion, dat is het Grieks voor Blijde Boodschap. Jezus doet goede dingen en heeft succes. Mensen komen van heinde en verre. Maar er komt ook meer onbegrip en ongeloof bij de mensen in zijn geboortestreek, bij de religieuze autoriteiten en bij zijn eigen leerlingen. En hoe zit het bij ons moderne mensen eigenlijk? Zelfs wind en meer gehoorzamen hem. Een blinde doen zien. Een kind opwekken uit de doden. Komaan...

Zijn dat nu 'ware' verhalen? Zijn dat waar gebeurde verhalen? Maw wat is de historische waarheid van dergelijke verhalen? Hier stoten we op een **eerste groot probleem** mbt de evangeliën en in feite van de hele Bijbel. Nog te vaak lezen mensen de Bijbel als een verzameling is van historisch waar gebeurde verhalen. Maar dat is de Bijbel niet. Dat betekent natuurlijk niet dat de Bijbel geen historische gegevens bevat, maar die moeten dan onderzocht worden volgens de wetmatigheden van de historische kritiek. Je kan nooit in het algemeen zeggen dat de Bijbel in zijn geheel historisch waar of vals is. O.K., als de Bijbel dan geen verzameling van waar gebeurde verhalen is, wat is de Bijbel dan wel? Hij bevat verhalen die in de eerste plaats iets vertellen over de ervaring van God in de wereld, in de geschiedenis en in de mensen. De Bijbel is in feite een bibliotheek van existentiële verhalen... en om over die grote levensvragen te spreken gebruikt de Bijbel een pallet van verschillende literaire genres:

- een oorsprongsmythe zoals het scheppingsverhaal zegt niets over de geschiedenis van het heelal, maar wel over God die aan de oorsprong van alles staat
- de parabels die de lezer tot nadenken gestemd heeft (terechte vraag is heeft Jezus die verteld; onterechte vraag: is deze vertelling echt gebeurd?)
- De psalmen zijn gebeden,...

Wat betekent dit nu voor het Marcusevangelie? Het is een verhaal dat de lezer in contact wil brengen met het bijzondere van Jezus. Dat is de essentie: het is Blijde Boodschap! Daar zitten historische feiten in, maar het was zeker niet de bedoeling om een geschiedenisboek over Jezus te schrijven. Door het verhaal in zijn geheel door te lezen - zoals een roman - kom je daar snel achter. Marcus is een goeie verteller die zijn lezer meepakt op een boeiende verkenningstocht.

En er is nog een **tweede probleem** met Bijbelteksten. Meestal krijgen we die in kleine stukjes voorgeschoteld: de doop van Jezus, de roeping van de leerlingen, de broodvermenigvuldiging, de genezing van een blinde, de storm op het meer,... Zo één klein stukje wordt dan in de exegese volledig in de diepte geanalyseerd: welke lagen zitten hier allemaal in, wat is een eventueel historische kern, ... Wat is de context van dit stuk en men probeert te achterhalen wie de schrijver van toen was en wat zijn bedoeling was. Dat is allemaal interessant, maar gaat ten koste van het grotere geheel van het verhaal. Men ziet de dynamiek niet meer van het evangelie als verhaal, als roman met zijn dynamiek, zijn tegenstellingen, zijn structuur etc.. Vaak kwam dergelijke exegese van de lagen tot de conclusie dat Marcus een slechte verteller is: zijn herhalingen van woorden, stopwoorden, verhalen die meerdere keren voorkomen, zijn korte samenvattingen etc... terwijl een analyse van het geheel van het Marcusevangelie juist de retoriek en de duidelijke structuur van het verhaal in beeld brengt. M.a.w. Marcus gebruikt bepaalde technieken om zijn lezer te boeien, ... Marcus is helemaal geen slechte verteller,.. Daarom is het zo belangrijk om het Marcusevangelie in zijn geheel eens te lezen.

In zijn boek 'De Marcuscode' pleit Geert Van Oyen voor een narratieve lezing van het Marcusevangelie. Belangrijk is de vraag HOE er wordt verteld en men bekijkt de relatie auteur-tekst-lezer (en die lezer is die van de 21e eeuw) want daaruit ontstaan betekenissen...

Vooraleer we bekijken hoe Marcus vertelt nog twee zaken:

1. Marcus is het oudste evangelie en qua inhoud en compositie leunt het sterk aan bij ons hedendaags levensgevoel: de auteur leert de lezer Jezus ontmoeten en worstelt ook met de gedachte dat Jezus Zoon is van God. (vgl met Mattheüs, Lucas, Johannes,...)
2. In Marcus zit een revolutionaire boodschap. Het is Marcus' antwoord op de vele vragen over zingeving. Geloven in Jezus is een zaak van doen. “Wie van jullie de belangrijkste wil zijn, zal de anderen moeten dienen,...”

Hoe vertelt de evangelist Marcus?

Als je het verhaal in zijn geheel leest en de narratieve structuur bekijkt, dan zie je dat Marcus zijn evangelie geschreven heeft om mensen te overtuigen, om hen kennis te laten maken met de figuur van Jezus en om hen tenslotte een keuze te laten maken: wil ik dat deze figuur mijn handelen gaat bepalen? In zijn boek somt Geert Van Oyen enkele van deze verhaaltechnische elementen op. Ik noem er een paar.

1. Anonieme auteur

Doordat de auteur bewust anoniem blijft – allicht een christen in het jaar 70 – verdwijnt hij op de achtergrond. Hij schrijft niet in de ik-persoon. Maar dat geeft juist autoriteit. Het verhaal is niet afhankelijk van een zeer particuliere schrijver... Het verhaal komt zo volledig op de voorgrond.

2. Alwetende en betrouwbare verteller

* De verteller bepaalt de regie van het verhaal. Hij voert personages ten tonele en brengt hen in interactie met Jezus. Dat is allemaal mooi geconstrueerd. Hij werkt zoals een camera die van de ene naar de andere plek beweegt, inzoomt op details,... Het is ook de verteller die van in het begin van het verhaal spanning doet ontstaan ts Jezus en de Farizeeën, die het Jezusverhaal laat beginnen met de doop en laat eindigen met he lege graf (geen kindheidsverhalen, geen verschijningen na de verrijzenis,...) Die alwetendheid van de verteller is goed merkbaar wanneer deze verwoordt wat de verschillende personages denken: bv. Als de Farizeeën plannen smeden, als de leerlingen discussiëren over wie de grootste is, de verteller en Jezus denken bijna op een identieke manier...

* Ook hanteert de verteller de **geografie** om een belangrijke boodschap mee te geven. Er zijn twee blokken: Galilea waar de religie bereikbaar is voor de gewone mensen en er is Jeruzalem, het religieuze centrum dat vijandig staat tegenover Jezus. Deze twee blokken staan tegenover mekaar. En er is een evolutie van Galilea naar Jeruzalem waar Jezus ter dood wordt gebracht. En dan bij het lege graf 'Hij gaat jullie voor naar Galilea...' (16,7) Dat is niet toevallig natuurlijk, maar mooi geconstrueerd.

* Ook met de **tijd** zien we de alwetende verteller aan het werk: de tijdspanse van zijn verhaal is kort; die van enkele maanden van Jezus' leven. Maar de verteller plaatst dit verhaal in een tijdsloos perspectief. Het begint al met het feit dat Jezus verwacht werd via een citaat uit Jesaja 'Zie ik stuur mijn bode voor u uit...' Jezus wordt binnen de geschiedenis van het volk van Israël geplaatst. En Jezus wordt ook meteen in het heden van de geschiedenis geplaatst: “In die tijd kwam Jezus vanuit Nazareth...” En de eerste woorden van Jezus: 'De tijd is aangebroken...' De tijd is niet meer de opeenvolging van momenten, maar elk moment kan een uitgelezen moment zijn om het Rijk Gods te laten aanbreken...

3. Dubbelheden

Marcus houdt ook van tweestapsverhalen of een of andere vorm van herhaling. Het Marcusevangelie zit ervan doordrongen. Er zijn bv. twee wonderverhalen over te weinig brood, twee maal een genezing van een blinde, twee scènes waarin Jezus wordt verhoord,...

Marcus gebruikt deze techniek om in de zogezegde herhaling extra duiding te geven over waar het eigenlijk over gaat.

Soms gebruikt de verteller dubbelheden om twee verhalen die ogenschijnlijk niets met elkaar te maken hebben op elkaar te betrekken. Sandwich-constructie. bv. verhaal van de verloochening door Petrus is ingeschoven in het verhaal van het verhoor van Jezus in het Sanhedrin. Dat zorgt voor dramatische kracht: terwijl Jezus zwijgt, verloochent Petrus zijn meester drie keer.

In de klassiek exegese beschouwde men deze dubbelheden als aanwijzingen van meerdere tekstbronnen waaruit Marcus had geput. Marcus had ze op een klungelachtige manier samengebracht. Een narratieve lezing van het Marcusevangelie zegt wat anders: Marcus gebruikt deze technieken om de lezer mee te nemen in zijn verhaal, om accenten te leggen, zaken uit te leggen, om het ene verhaal met een ander te duiden,...

M.a.w. Marcus is in feite een goede verteller die een mooie roman heeft geschreven.

Ik hoop dat ik jullie vanuit deze verhaaltechnische elementen de smaak heb doen krijgen om het Marcusevangelie als een roman in één stuk door te lezen. Daarin zitten weliswaar historische elementen maar toch vooral “narratieve” elementen die de lezer moeten meenemen op reis met Jezus van Galilea naar Jeruzalem, en van de vraag **Wie is hij toch?** naar de existentiële vraag 'Wat betekent deze figuur voor mijn eigen leven? Maar daarover gaan onze volgende vieringen.

Karel Ceule

De Lier, 4 november 2018

Geert Van Oyen, **De Marcuscode**, Altiora Averbode, 2005